

Visuomenės sveikata 1999 m. Nr.1 (7)

Turinys

J.Petrauskienė, R.Kalėdienė

Galimos teritorinių vidutinės būsimos gyvenimo trukmės skirtumų priežastys Lietuvoje, (3-9).

A.Jociūtė

Sveikatą stiprinančių mokyklų veiklos efektyvumo įvertinimas, (10-20).

D.Radzišauskienė, K.Žagminas, A.Ambrozaitis, A.Stiklerytė, R.Guzovijienė, S.Gravenstein, P.Shult, L.Povinelli

A gripo epidemiologinės priežiūros efektyvumas senelių pensionate, (21-29).

Ž.Šaltienė, N.Jatulienė, D.Brukštienė, A.Ruzgytė

Poliklininiai aromatiniai angliavandeniliai Lietuvos karstinio regiono nerūkančių gyventojų šlapime, (30-34).

A.Skurvydas, S.Kamandulis, A.Skorupskas, K.Sniečkus, R.Sriubiškis, V.Sterckienė, R.Vaščilaitė

Profilaktinis ekscentrinių pratimų poveikis raumenų nuovargiui ir skausmui, (35-42).

L.Genytė, Š.Genienė

Pirmieji Visuomenės sveikatos institutai Lietuvoje (straipsnių serija)
2.Medicinos ir vaiko institutai, (43-48).

Sveikiname jubiliejaus proga, (49)

Turinys

J.Petrauskienė, R.Kalėdienė

Galimos teritorinių vidutinės būsimos gyvenimo trukmės skirtumų priežastys Lietuvoje, (3-9).

Santrauka

Taikant regresinę ir koreliacinę duomenų analizę, įvertinta 44 Lietuvos administracinių rajonų gyventojų vidutinės būsimos gyvenimo trukmės priklausomybė nuo rajono urbanizacijos lygio, gyventojų išsimokslinimo, šeimyninės padėties, sveikatos priežiūros išteklių ir kai kurių kitų socialinio ekonominio pobūdžio veiksnių. Vyrų teritorinius vidutinės gyvenimo trukmės netolygumus dalinai sąlygojo šeimyninės padėties, rajono urbanizacijos lygio ir išsimokslinimo (koreliacijos koeficientas atitinkamai 0,36; 0,24; 0,21), o moterų - šeimyninės padėties ir urbanizacijos lygio (koreliacijos koeficientas - 0,27 ir 0,18) skirtumai. Skelbiami oficialūs, nesusiję su vidutine gyvenimo trukme, rajonų socialinio ekonominio išsivystymo ir sveikatos priežiūros išteklių rodikliai.

Raktažodžiai: vidutinė būsimos gyvenimo trukmė, teritoriniai skirtumai, urbanizacija, išsimokslinimas, šeimyninė padėtis, sveikatos priežiūros ištekliai.

A.Jociūtė

Sveikatą stiprinančių mokyklų veiklos efektyvumo įvertinimas, (10-20).

Santrauka

Straipsnyje pateikiami duomenys apie trejus metus vykdytos kompleksinės sveikatos mokymo veiklos rezultatus gerinant moksleivių ir mokytojų informuotumą bei gyvenseną Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose, dalyvaujančiose Tarptautiniame sveikatą stiprinančių mokyklų projekte. Tyrimas vykdytas intervencinėje (6 mokyklos, 1159 moksleiviai, 310 mokytojų) ir kontrolinėje (6 mokyklos, 1014 moksleivių, 258 mokytojai) mokyklų grupėse. Intervencinėje mokyklų grupėje 1,8 kartus daugiau vyresnio amžiaus vaikų, lyginant su kontrole (p<0,05), ir atitinkamai 1,5 karto daugiau jaunesnio amžiaus moksleivių (p<0,05) nurodo, kad mokytojas yra svarbus informacijos sveikatos klausimais šaltinis. Intervencinėje mokyklų grupėje sveikatos ugdymo procese mokyklos medikų vaidmuo svarbesnis nei kontrolinėse mokyklose. 67,5% vyresnio amžiaus moksleivių (49,2% kontrolinės grupės) sveikatos klausimais žinias, įgytas per pamokas, vertino aukščiausiais balais. Intervencinėje mokyklų grupėje diegiant sveikatos ugdymo ir stiprinimo sistemą, perteikiant žinias galima pastebėti kai kurių teigiamų poslinkių įtvirtinant moksleivių sveiką gyvenseną. Čia stebimos sveikesnio maisto vartojimo tendencijos, ypač vyresnio amžiaus vaikų grupėje, daugiau abiejų amžiaus grupių vaikų dalyvauja papildomoje fizinėje veikloje.

Raktažodžiai: mokykla, sveikatos stiprinimas ir ugdymas, informuotumas sveikatos klausimais, gyvensena.

D.Radzišauskienė, K.Žagminas, A.Ambrozaitis, A.Stiklerytė, R.Guzovijienė, S.Gravenstein, P.Shult, L.Povinelli

A gripo epidemiologinės priežiūros efektyvumas senelių pensionate, (21-29).

Santrauka

Šio darbo tikslas – įvertinti aktyvios epidemiologinės priežiūros galimybes ir efektyvumą, norint anksti nustatyti ūmių respiracinių virusinių infekcijų protrūkių Lietuvos senelių pensionatuose, aprašyti šių infekcijų protrūkių viename senelių pensionate epidemiologinius ypatumus ir įvertinti pagyvenusių žmonių gripo klinikinius ypatumus. Aktyvus epidemiologinis ūmių respiracinių infekcijų sekimas nuo 1997 m. gruodžio mėn. iki 1998 m. gegužės mėn. buvo organizuotas Utenos senelių pensionate, kuriame buvo 259 gyventojai. 87 tyrime sutikę dalyvauti pensionato gyventojai apklausiami buvo 2 kartus per savaitę. Išaiškinus ūmų respiracinį susirgimą, gripo virusui nustatyti buvo imami tepinėliai iš ryklės ir nosiaryklės. Susirgimų atvejai tarp likusių pensionato gyventojų buvo nustatomi pasyvios epidemiologinės priežiūros būdu. Kai per 7 dienas susirgdavo 10% padalinio gyventojų ir bent vienam iš jų virusologiškai buvo patvirtinta gripo diagnozė, paskelbtas gripo protrūkis. Ūmių respiracinių susirgimų dinamika analizuota vertinant vidutinį susirgimų skaičių per savaitę. Tyrimo laikotarpiu buvo nustatyti du nedidelės apimties protrūkiai, iš jų vienas – dėl gripo infekcijos. Abiems protrūkiams būdinga staigi pradžia ir palyginti nedidelis intensyvumas.

Pirmasis protrūkis kilo sausio mėnesį ir truko 1 savaitę. Ūmus respiracinis susirgimas diagnozuotas 8,1% gyventojų. 23,8% sirgusių virusologiškai išskirtas rinovirusas, 9,5% - paragripo virusas. Antrasis protrūkis, sukeltas gripo infekcijos, buvo išaiškintas kovo mėnesį. Per 2 protrūkio savaites susirgo 15,1% pensionato gyventojų. Dažniausi gripo klinikiniai simptomai: sloga (70%), karščiavimas (46,7%), sausas kosulys (46,7%), galvos skausmas (40%).

Aktyvi gripo epidemiologinė priežiūra, atliekant virusologinius tyrimus apibrėžtos apimties žmonių kolektyvuose, yra efektyvi išaiškinant protrūkius, kai šios infekcijos aktyvumas bendruomenėje nedidelis. Gripo infekcijos plitimą senelių pensionate skatino jauni aktyvūs gyventojai, todėl nuo šios infekcijos būtina skiepyti ne tik vyresnio (65 metų ir vyresnius), bet ir jaunesnio amžiaus pensionatų gyventojus bei personalą.

Raktažodžiai: gripas, epidemiologinė priežiūra, ūmūs respiraciniai susirgimai, senelių pensionatai.

Ž.Šaltienė, N.Jatulienė, D.Brukštienė, A.Ruzgytė

Policikliniai aromatiniai angliavandeniliai Lietuvos karstinio regiono nerūkančių gyventojų šlapime, (30-34).

Santrauka

Policikliniai aromatiniai angliavandeniliai naftalenas (Nft), acenaftenas (AcNften), fluorenas (Flren), fenantrenas (Fen), antracenas (Ant), fluorantenas (Flrten), pirenas (Pir), benzo(a)antracenas (BaAnt), chrizenas (Chr), benzo(b)fluorantenas (BbFlrten), benzo(a)pirenas (BaP), dibenzo(ah)antracenas (DbahAnt), benzo(ghi)perilenas (BghiPer), indeno(123-cd)pirenas (IndPir) buvo tiriami Lietuvos aktyvaus karsto zonos nerūkančių gy-

ventojų šlapime 1997 m. kovo 26 d. - birželio 19 d. Buvo ištirta 40-ies nerūkančių gyventojų grupė. Buvo gauta, kad BaP lygiai šlapime neaukšti, svyruoja 0,0-1,7 ng/mmol kreatinino intervalu. Mažesnio molekulinio svorio junginių Nft, AcNften, Flren, Fen lygiai yra aukštesni negu didesnio molekulinio svorio junginių Flrten, Pir, BaAnt, BbFlrten, BaP, DbahAnt, BghiPer, IndPir.

Raktažodžiai: policikliniai aromatiniai angliavandeniliai, žmonių šlapimas.

A.Skurvydas, S.Kamandulis, A.Skorupskas, K.Sniečkus, R.Sriubiškis, V.Sterckienė, R.Vaščilaitė

Profilaktinis ekscentrinų pratimų poveikis raumenų nuovargiui ir skausmui, (35-42).

Santrauka

Pagrindinis tyrimų tikslas - nustatyti keturių treniruočių, per kurias atliekami neintensyvūs ekscentriniai fiziniai pratimai, poveikį suaugusių vyrų raumenų atsparumo nuovargiui ir skausmui. Tirti suaugę (21-28 metų), aktyviai nesportuojantys vyrai (n=9). Tyrimų rezultatai parodė, kad atliekant ekscentrinius fizinius pratimus raumenyse atsiranda mažų dažnių nuovargis, ypač kai raumens ilgis yra nedidelis. Mažų dažnių nuovargis išlieka 24 h, tiriamieji didelį raumenų skausmą pajunta praėjus 24 h. Parengiamieji fiziniai pratimai nesustiprina raumenų atsparumo mažų dažnių nuovargiui (nepriklausomai nuo raumens ilgio), tačiau pagreitina nuovargio išnykimą ir pašalina raumenų skausmą.

Raktažodžiai: fiziniai pratimai, raumenų nuovargis ir atsigavimas, raumenų skausmas.

L.Genytė, Š.Genienė

Pirmieji Visuomenės sveikatos institutai Lietuvoje (straipsnių serija)

2.Medicinos ir vaiko institutai, (43-48).

Santrauka

Pirmieji visuomenės sveikatos srities institutai (Medicinos ir Vaiko) Lietuvoje įsteigti prie Universiteto Frankų sumanymu ir talkininkaujant kitiems profesoriams, Vilniaus aktyviajai aukštuomenei, ypač kunigaikščiams A.Čartoriskiui ir M.K.Oginskiui, Medikų bei Labdarių draugijoms. Tyrimai apėmė socialiai remtinų žmonių grupes. Medicinos instituto veikloje dalyvavo Universiteto medicinos profesoriai, internato medikai studentai, dalyvaujantys viešuosiuose darbuose, ir prieglaudoje dirbę vienuoliai. Medicinos institutas analizavo esamas sanitarines sąlygas, rengė sanitarinės būklės pagerinimo priemones, prisidėjo prie medicinos specialistų rengimo bazės kūrimo. Vaiko instituto veikloje dalyvavo taip pat keletas Universiteto medicinos profesorių ir vaikų prieglauda. Siekta išsiaiškinti beglobių problemas. Buvo nustatyta, kad pradėti kovą prieš epidemijas reikia nuo beglobių vaikų gyvenimo sąlygų gerinimo, kas ir buvo daroma. Buvo bandomos įvairios vakcinos, nuolatos stebimas ir registruojamas vakcinacijos poveikis, ieškoma vakcinos nuo peršalimo, kvėpavimo organų ligų. Tai buvo pirmosios tokio pobūdžio institucijos Lietuvoje. Vilniaus universitete buvo sprendžiamos tokios pat to laikmečio problemos, kaip ir Vakarų Europos universitetuose.

Raktažodžiai: institutas, Medicinos institutas, Vaiko institutas, visuomenės sveikata, draugijos.

Sveikiname jubiliejaus proga, (49)